

Çevresel ve Sosyal Sürdürülebilirlik Performans Standartlarına Genel Bakış

1. IFC'nin risk yönetimi yaklaşımının ayrılmaz bir parçası olan Sürdürülebilirlik Çerçevesi, IFC'nin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik stratejik taahhüdünü ortaya koyar. Sürdürülebilirlik Çerçevesi, IFC'nin Çevresel ve Sosyal Sürdürülebilirlik Politikası ve Performans Standartları ile Bilgiye Erişim Politikasından oluşur. Çevresel ve Sosyal Sürdürülebilirlik Politikası, IFC'nin çevresel ve sosyal sürdürülebilirliğe ilişkin taahhütlerini, rollerini ve sorumluluklarını tanımlar. Bilgiye Erişim Politikası ise IFC'nin faaliyetlerindeki şeffaflık ve iyi yönetim taahhüdünü yansıtır ve IFC'nin yatırım ve danışmanlık hizmetleri hakkında kamuoyunu bilgilendirme yükümlülüklerini içerir. Performans Standartları, risk ve etkilerin belirlenmesinde müşterilere yol göstermenin yanı sıra, proje faaliyetleri açısından müşterinin paydaş katılımını sağlama ve kamuoyunu bilgilendirme yükümlülükleri dahil, sürdürülebilir faaliyet için risk ve etkilerin engellenmesi, hafifletilmesi ve yönetilmesine yardımcı olmayı amaçlar. IFC gerçekleştirdiği doğrudan yatırımlarda (finansal aracı kuruluşlar yoluyla sağlanan proje finansmanı ve kurumsal finansman dahil) daha çok kalkınma fırsatı yaratılabilmesi için, müşterilerin çevresel risk ve etkilerin yönetilmesinde Performans Standartlarını uygulamasını şart koşar. IFC, genel kalkınma hedeflerine ulaşabilmek amacıyla iş faaliyetlerine yön verirken Sürdürülebilirlik Çerçevesini diğer strateji, politika ve girişimlerle birlikte uygular. Performans Standartları başka finansal kuruluşlar tarafından da uygulanabilir.

2. Müşteriler¹, IFC'nin gerçekleştirildiği yatırım süresince aşağıdaki sekiz Performans Standardını uygulamak zorundadır:

- Performans Standardı 1: Çevresel ve Sosyal Risk ve Etkilerin Değerlendirilmesi ve Yönetimi
- Performans Standardı 2: İş ve Çalışma Koşulları
- Performans Standardı 3: Kaynak Verimliliği ve Kirliliğin Önlenmesi
- Performans Standardı 4: Toplum Sağlığı, Güvenliği ve Emniyeti
- Performans Standardı 5: Arazi Alımları ve Zorunlu Yeniden Yerleştirme
- Performans Standardı 6: Biyolojik Çeşitliliğin Korunması ve Canlı Doğal Kaynakların Sürdürülebilir Yönetimi
- Performans Standardı 7: Yerli Halklar
- Performans Standardı 8: Kültürel Miras

3. Performans Standardı 1, (i) projelerin çevresel ve sosyal etki, risk ve fırsatlarını belirlemek için kapsamlı bir değerlendirme yapmanın, (ii) projeye ilişkili bilgileri kamuoyuna açıklayarak ve yerel toplulukları doğrudan etkileyen konularda onlara danışarak etkili katılım sağlamanın, (iii) proje süresince müşterinin çevresel ve sosyal performansını yönetmesinin önemini ortaya koyar. Performans Standartları 2-8; çalışanlar, Etkilenen Topluluklar ve çevre açısından risk ve etkileri engellemek, en aza indirmek ve artık etkilerin söz konusu olduğu durumlarda, bu risk ve etkileri tazmin/telafi etmeye yönelik hedefleri ve şartları içerir. Değerlendirme kapsamında bütün çevresel ve sosyal risk ile potansiyel etkilerin dikkate alınmasının gerekli olmasıyla birlikte, Performans Standartları 2-8, özel önem verilmesi gereken potansiyel çevresel ve sosyal risk ve etkileri tanımlar. Müşteriler, çevresel veya sosyal risk ve etki tespit etmeleri halinde Performans Standardı 1'e uygun olarak oluşturdukları Çevresel ve Sosyal Yönetim Sistemi yoluyla bu risk ve etkileri yönetmek zorundadır.

¹ Performans Standartlarında kullanılan "müşteri" terimi, projenin yapısı ve finansman türüne göre, finanse edilen projenin yürütülmesi ve işletilmesinden sorumlu olan tarafı veya finansmandan yararlanan tarafı genel olarak ifade eder. "Proje" terimi, Performans Standardı 1'de tanımlanmıştır.

4. Performans Standardı 1, çevresel ve sosyal risk ve etkilerin söz konusu olduğu bütün projeleri kapsar. Projenin koşullarına göre, başka Performans Standartları da geçerli olabilir. Performans Standartları birlikte okunmalı ve gerektiğinde ilgili Performans Standardına başvurulmalıdır. Performans Standartlarında yer alan 'şartlar' bölümü, paragraflarda öngörülen sınırlamalarda aksi belirtilmedikçe, proje kapsamında finanse edilen bütün faaliyetler için geçerlidir. Finansman kaynağı fark etmeksizin, müşterilerin Performans Standardı 1 doğrultusunda oluşturdukları Çevresel ve Sosyal Yönetim Sistemini bütün proje faaliyetlerine uygulamaları teşvik edilir. İklim değişikliği, toplumsal cinsiyet, insan hakları ve su gibi birbiriyle iç içe geçen konular birden fazla Performans Standardında ele alınmıştır.

5. Müşteriler, Performans Standartlarında öngörülen şartların yanı sıra, projenin gerçekleştirildiği ülkenin devletler hukuku kapsamındaki yükümlülüklerini uygulayan kanunları dahil, iç hukuka uymak zorundadır.

6. Dünya Bankası Grubu'nun Çevre, Çalışan Sağlığı ve Güvenliği (ÇÇSG) Kılavuzları uluslararası iyi sektör uygulamalarıyla ilgili genel ve sektöre özel örnekler içeren teknik başvuru kaynaklarıdır. IFC, proje değerlendirmesi aşamasında teknik bilgi kaynağı olarak ÇÇSG Kılavuzlarından yararlanır. ÇÇSG Kılavuzları, IFC'nin uygun gördüğü ve makul maliyetlerle mevcut teknolojiler kullanılarak yeni kurulan tesislerde ulaşılabilecek performans düzeyleri ve ölçümlerini içerir. IFC'nin finanse ettiği projelerde, ÇÇSG Kılavuzlarının mevcut tesislerde uygulanması için tesise özel hedefler ve hedeflere ulaşılması için uygun bir takvim belirlenmesi gerekebilir. Çevresel değerlendirme sürecinde alternatif (daha yüksek veya düşük) performans düzeyleri veya ölçümleri önerilebilir. IFC'nin de uygun görmesi halinde, bu düzeyler projeye veya tesise özgü şartlar haline gelir. Genel ÇÇSG Kılavuzu, birbiriyle iç içe geçen ve bütün sektörlerde uygulanabilen çevre, sağlık ve güvenlik konularına ilişkin bilgiler içerir. İlgili sektör kılavuzu veya kılavuzlarıyla birlikte kullanılmalıdır. ÇÇSG Kılavuzları dönemsel olarak güncellenebilir.

7. Projenin gerçekleştirildiği ülkedeki düzenlemelerin ÇÇSG Kılavuzlarında belirtilen performans düzeyleri ve ölçümlerinden farklı olması halinde, hangi düzenleme daha bağlayıcı ise projede o düzenlemeye uyulması beklenir. Projenin kendine özgü koşullarından dolayı daha az bağlayıcı performans düzey veya ölçümlerinin söz konusu olması halinde, önerilen alternatiflerin tesis için yapılan çevresel değerlendirme kapsamında, eksiksiz ve ayrıntılı bir şekilde gerekçelendirilmesi gereklidir. Gerekçeler, önerilen alternatif performans düzeyinin insan sağlığını ve çevreyi koruduğunu kanıtlayabilmelidir.

8. Sekiz Performans Standardı için ayrı ayrı hazırlanan Kılavuz Notları ve bu notlara ek olarak Finansal Aracı Kuruluşlara İlişkin Açıklama Notu, müşterilerin proje performanslarını arttırabilmeleri için başvurabilecekleri kaynaklar, Performans Standartlarında öngörülen şartlar ve iyi sürdürülebilirlik uygulamaları konusunda yol gösterir. Söz konusu Kılavuz Notları/Açıklama Notları dönemsel olarak güncellenebilir.

Giriş

1. Performans Standardı 8, mevcut ve gelecek nesiller için kültürel mirasın öneminden hareketle hazırlanmıştır. Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme'ye uygun olarak bu Performans Standardının amacı, müşterilerin proje faaliyetleri sırasında kültürel mirasın korunmasını sağlamaktır. Ayrıca, projede kültürel mirasların kullanılmasıyla ilgili olarak bu Performans Standardında öngörülen şartlar kısmen Biyolojik Çeşitliliğin Korunmasına Dair Sözleşme'den alınmıştır.

Amaçlar

- Proje faaliyetlerden kaynaklanan olumsuz etkilerden kültürel mirasları korumak ve kültürel mirasların yaşatılmasını desteklemek.
- Kültürel mirasların kullanılmasından elde edilen kazançların eşit bir şekilde paylaşılmasını yaygınlaştırmak.

Uygulama Alanı

2. Bu Performans Standardının uygulama alanı, çevresel ve sosyal risk ve etkileri belirleme sürecinde tespit edilir. Performans Standardında öngörülen şartları yerine getirmek için gereken faaliyetler, Performans Standardı 1'de açıklanan ve müşterinin Çevresel ve Sosyal Yönetim Sistemiyle yönetilir. Müşteri, proje ömür süresince, projenin kültürel miras üzerindeki potansiyel etkilerini değerlendirecek ve bu Performans Standardının hükümlerini uygulayacaktır.

3. Bu Performans Standardında kullanılan kültürel miras terimi: (i) arkeolojik (tarih öncesi), paleontolojik, tarihi, kültürel, sanatsal ve dini değere sahip menkul veya gayrimenkul nesne, mülk, alan, yapı veya yapılar grubu gibi somut kültürel miras türlerini, (ii) kutsal yerleşim yeri, kaya, göl ve şelale gibi kutsal değerler taşıyan, eşsiz doğal özellikler veya somut nesnelere ve (iii) toplulukların geleneksel yaşam tarzlarını ortaya koyan kültürel bilgi, yenilik ve uygulamalar gibi ticari amaçlarla kullanılması önerilen, somut olmayan kültür türlerini ifade eder.

4. Somut kültürel miras türlerine ilişkin şartlar 6.-16. paragraflarda verilmiştir. Paragraf 3 (iii)'de belirtilen somut olmayan kültürel miras türlerine ilişkin şartlar için 16. paragrafa bakınız.

5. Bu Performans Standardında öngörülen şartlar, yasal koruma altında olması veya daha önceden bozulmuş olmasına bakılmaksızın kültürel mirasları kapsar. Bu Performans Standardı, Yerli Halkların kültürel miraslarını kapsamaz. Bu tür kültürel miraslar Performans Standardı 7'de ele alınmıştır.

Şartlar

Projelendirme ve Uygulama Sırasında Kültürel Mirasların Korunması

6. Kültürel mirasların korunması için müşteri, projenin gerçekleştirildiği ülkenin Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme'sindeki yükümlülüklerini uygulayan kanunları dahil, yürürlükteki kanunlara uyacaktır. Ayrıca, kültürel mirasların korunması, sahada araştırılması ve belgelendirilmesi için dünyada kabul edilen uygulamaları kullanarak kültürel mirasları belirleyecek ve koruyacaktır.

7. Risk ve etkileri belirleme sürecinde kültürel mirasların etkilenebileceği belirlenirse, müşteri, kültürel mirasların belirlenmesi ve korunmasına yardımcı olmak için yetkin profesyonellerle

çalışacaktır. Kopyalanamayan kültürel mirasların başka bir yere taşınmasında 10. paragraftaki ek şartlar geçerlidir. Kritik kültürel miraslar içinse 13.-15. paragraflarda öngörülen şartlar geçerlidir.

Tesadüfi Keşif Prosedürleri

8. Müşteri, proje tasarımı ve proje yerini kültürel miraslar üzerindeki önemli olumsuz etkileri engelleyecek şekilde belirlemekle sorumludur. Çevresel ve sosyal risk ve etkileri belirleme sürecinde, proje için önerilen yerde yapılacak inşaat veya projenin işletilmesi sırasında kültürel mirasların bulunma ihtimali olup olmadığını belirlenmelidir. Bu gibi durumlarda müşteri, Çevresel ve Sosyal Yönetim Sistemi kapsamında tesadüfi keşifleri¹ yönetmek için tesadüfi keşif prosedürleri² oluşturacaktır. Bu prosedürler, daha ileriki bir aşamada kültürel mirasların keşfedilmesi halinde işletilecektir. Müşteri, tesadüfen keşfettiği bir kültürel mirasa yetkin profesyoneller tarafından değerlendirilinceye ve bu Performans Standardına uygun tedbirler oluşturuluncaya kadar herhangi bir şekilde dokunmayacaktır.

İstişare

9. Projenin kültürel mirasları etkileyebileceği durumlarda müşteri, projenin gerçekleştirildiği ülkede kültürel amaçlar için uzun yıllardan beri söz konusu kültürel mirasları kullanan veya kullandığını hatırlayan Etkilenen Topluluklara danışacaktır. Müşteri, önemli kültürel mirasları belirlemek ve karar verme sürecinde bu tür kültürel miraslardan Etkilenen Toplulukların görüşlerini dikkate almak için Etkilenen Topluluklarla istişarede bulunacaktır. Kültürel mirasları korumakla sorumlu olan ulusal veya yerel düzenleyici kurumlar da istişare sürecine katılacaktır.

Topluluk Erişimi

10. Proje alanında Etkilenen Toplulukların uzun yıllardan beri kültürel amaçlar için kullanılan veya kullanıldığı hatırlanan kültürel miraslar varsa veya proje ile daha önceden erişilebilen kültürel miraslara erişim engelliyorsa müşteri, 9. paragrafta öngörülen istişareler doğrultusunda kültürel mirasa erişimin devam etmesine izin verecek veya, sağlık, güvenlik ve emniyete ilişkin hususları dikkate alarak, alternatif bir erişim yolu sağlayacaktır.

Kopyalanabilen Kültürel Mirasların Taşınması

11. Müşteri, kopyalanabilen³ ve kritik olmayan somut kültürel miraslarla karşılaştığında, etkileri engellemeyi amaçlayan hafifletme tedbirleri uygulayacaktır. Müşteri, etkileri engelleyemediği durumlarda aşağıdaki hafifletme hiyerarşisini uygulayacaktır:

- Olumsuz etkileri en aza indirecek ve kültürel mirasın değeri ve işlevini sürdürmesini sağlayan restorasyon tedbirlerini yerinde (in situ) almak. Buna, kültürel mirası destekleyen ekosistem süreçlerinin⁴ sürdürülmesi veya eski haline getirilmesi dahildir;
- Yerinde (in situ) restorasyon mümkün olmadığında, destekleyici ekosistem süreçleri dahil, kültürel mirasın işlevini farklı bir yerde geri kazandırmak;
- Tarihi ve arkeolojik eser ve yapıları, 6. ve 7. paragraflardaki ilkelere göre taşımak;
- Kültürel mirasın değeri ve işlevini korumasını sağlamak için olumsuz etkilerin azaltılmadığı

¹ Projenin inşaatı veya işletilmesi sırasında beklenmedik şekilde karşılaşılan somut kültürel miraslar.

² Tesadüfi keşif prosedürleri, daha önce varlığı bilinmeyen bir kültürel mirasla karşılaşılması halinde proje kapsamında gerçekleştirilmesi gereken eylemleri içeren prosedürlerdir.

³ Kopyalanabilen kültürel miraslar, uygun tedbirler alınarak kültürel değerlerin aktarılabilirdiği, başka bir yere taşınabilen, yerine benzer bir yapının veya doğal özelliklerin konulabilirdiği somut kültürel miras türleri olarak tanımlanır. Arkeolojik veya tarihi alanlar, temsil ettikleri çağ ve kültürel değerler başka alan ve/veya yapılar tarafından iyi bir şekilde temsil edilebildiğinde kopyalanabilir miraslar olarak kabul edilebilir.

⁴ Performans Standardı 6'da ekosistem hizmetleri ve biyolojik çeşitliliğin korunması için öngörülen şartlara uygun olarak.

veya kültürel mirasın restore edilemediği ve Etkilenen Toplulukların uzun yıllardan beri kültürel amaçlarla somut kültürel mirası kullandığı durumlarda, somut kültürel mirasın kaybını tazmin etmek.

Kopyalanamayan Kültürel Mirasların Taşınması

12. Kültürel miraslar genelde yerinde bırakılarak en iyi şekilde korunur. Kültürel mirasların başka bir yere taşınması tamir edilemeyecek hasara veya yıkıma yol açabilir. Müşteri, aşağıdaki şartların tamamı yerine getirilmedikçe, kopyalanamayan kültürel mirasları⁵ başka bir yere taşımayacaktır:

- Kültürel mirası taşımak dışında teknik veya finansal açıdan uygulanabilir başka bir alternatif yoksa;
- Projenin sağlayacağı yararlar, kültürel mirası taşımanın yaratacağı kayıptan çok daha önemliyse;
- Kültürel miras, eldeki en iyi teknikler kullanılarak yerinden taşınacaksa.

Kritik Kültürel Miras

13. Kültürel miras aşağıdaki özelliklerden biri veya her ikisine de sahipse, kritik kültürel miras kabul edilir: (i) uzun yıllardan beri kültürel amaçlarla kültürel mirası kullanan veya kullandığı hatırlanan toplulukların dünyada kabul edilen mirasları veya (ii) projenin gerçekleştirildiği ülkenin kültürel miras olarak kabul edilmesini önerdikleri miraslar dahil, yasal koruma altındaki kültürel miras alanları.

14. Müşteri, kritik kültürel mirasları başka bir yere taşımamalı, önemli ölçüde değiştirmemeli veya hasar vermemelidir. İstisnai durumlarda, kritik kültürel miraslar üzerindeki etkiler engellenemediğinde müşteri, Performans Standardı 1'de açıklandığı şekilde Etkilenen Topluluklarla Önceden Bilgilendirilmiş İstişare ve Katılım (ICP Informed Consultation and Participation) sürecini işletecektir. İyi niyete dayanan bu müzakere sürecinin sonuçları belgelenecektir. Müşteri, kritik kültürel mirasların değerlendirilmesi ve korunmasına yardımcı olmak amacıyla dış uzmanlarla çalışacaktır.

15. Yasal koruma altındaki kültürel miras alanları⁶, kültürel mirasların korunması ve yaşatılması için önemlidir. Yürürlükteki kanunlara göre bu tür alanlarda gerçekleştirilmesine izin verilen projeler için ek tedbirlerin alınması gereklidir. Önerilen projenin yasal koruma altındaki bir alan veya yasaların belirlediği bir tampon bölgesinde yer aldığı durumlarda müşteri, kritik kültürel miraslar için 14. paragrafta öngörülen şartlara ek olarak aşağıdaki şartları yerine getirecektir:

- Kültürel miraslar için öngörülen ulusal veya yerel düzenlemelere veya koruma altındaki alana ait yönetim planlarına uymak;
- Koruma altındaki alanın sponsorları ve yöneticileri, yerel topluluklar ve önerilen projenin diğer başlıca paydaşlarıyla istişarede bulunmak;
- Koruma altındaki alanın koruma amacını yaygınlaştırmak ve arttırmak için uygun şekilde ek programlar uygulamak.

⁵ Kopyalanamayan kültürel miraslar geçmişte yaşayan halkaların sosyal, ekonomik, kültürel, çevresel ve iklimsel koşulları, değişen ekolojileri, uyum sağlama stratejileri ve çevre yönetiminin ilk türlerini kapsayabilir. Bu durumda, (i) kültürel miras temsil ettiği dönem için eşsiz nitelikte veya (ii) kültürel miras aynı alanda birkaç çağı barındırmaktan dolayı eşsiz veya nispeten eşsiz niteliktedir.

⁶ Dünya mirası alanları ve ülkelerin koruma altına aldıkları alanlar buna örnektir.

Projede Kültürel Mirasların Kullanılması

16. Projede yerel topluluklara ait bilgi, yenilik ve uygulamalar dahil olmak üzere kültürel mirasların ticari amaçlarla⁷ kullanılmasının önerildiği durumlarda müşteri, söz konusu toplulukları (i) iç hukukta tanınan hakları, (ii) önerilen ticari faaliyetin kapsamı ve niteliği ve (iii) ticari faaliyetin potansiyel sonuçları hakkında bilgilendirecektir. Müşteri, (i) Performans Standardı 1’de açıklandığı şekilde, Etkilenen Topluluklarla iyi niyete dayanan ve sonuçların belgelendiği Bilgilendirilmiş İstişare ve Katılım sürecini işletilmesi ve (ii) söz konusu bilgi, yenilik veya uygulamaların ticarileştirilmesinden elde edilen kazançları bu toplulukların örf ve geleneklerine uygun olarak adil ve eşit bir şekilde paylaşılması şartıyla ticari faaliyeti gerçekleştirebilir.

⁷ Geleneksel tıbbi bilgilerin veya bitki, lif veya madenleri işlemek için kullanılan diğer kutsal veya geleneksel tekniklerin ticarileştirilmesi örnekleri buna dahildir ama örnekler bunlarla sınırlı değildir.